

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Πρόγραμμα επικαιροποίησης γνώσεων αποφοίτων ΑΕΙ στην

“οργάνωση, διοίκηση τουριστικών επιχειρήσεων και στην προώθηση τουριστικών προορισμών”

13^η Διδακτική Ενότητα

Η Βιώσιμη ανάπτυξη προορισμών και ο ρόλος του τουριστικού επιχειρείν

Συγγραφική Ομάδα:

Δρ. Γλύπτου Κυριακή, Διδάσκουσα Πανεπιστημίου Αιγαίου

Δρ. Καραχάλης Νικόλαος, Διδάσκων ΤΧΜΠΠΑ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Εισαγωγικές Έννοιες

Η τυπολογία των Τουριστικών Προορισμών:

- Παραθαλάσσιοι Τουριστικοί προορισμοί
- Ορεινοί Τουριστικοί Προορισμοί
- Αγροτικοί Τουριστικοί Προορισμοί
- Αστικοί Τουριστικοί Προορισμοί

Το Μείγμα προορισμού (destination mix) περιλαμβάνει

- τα αξιοθέατα (attractions)
- τις παροχές-ανέσεις (amenities)
- την προσβασιμότητα (accessibility).
- την εικόνα (image)
- την τιμή (price).
- το ανθρώπινο δυναμικό (human resources)

Ως **Διαχείριση Προορισμού (Destination Management)** εννοείται η συντονισμένη διαχείριση όλων των παραπάνω στοιχείων που συνθέτουν έναν προορισμό

Τουριστικοί Πόροι

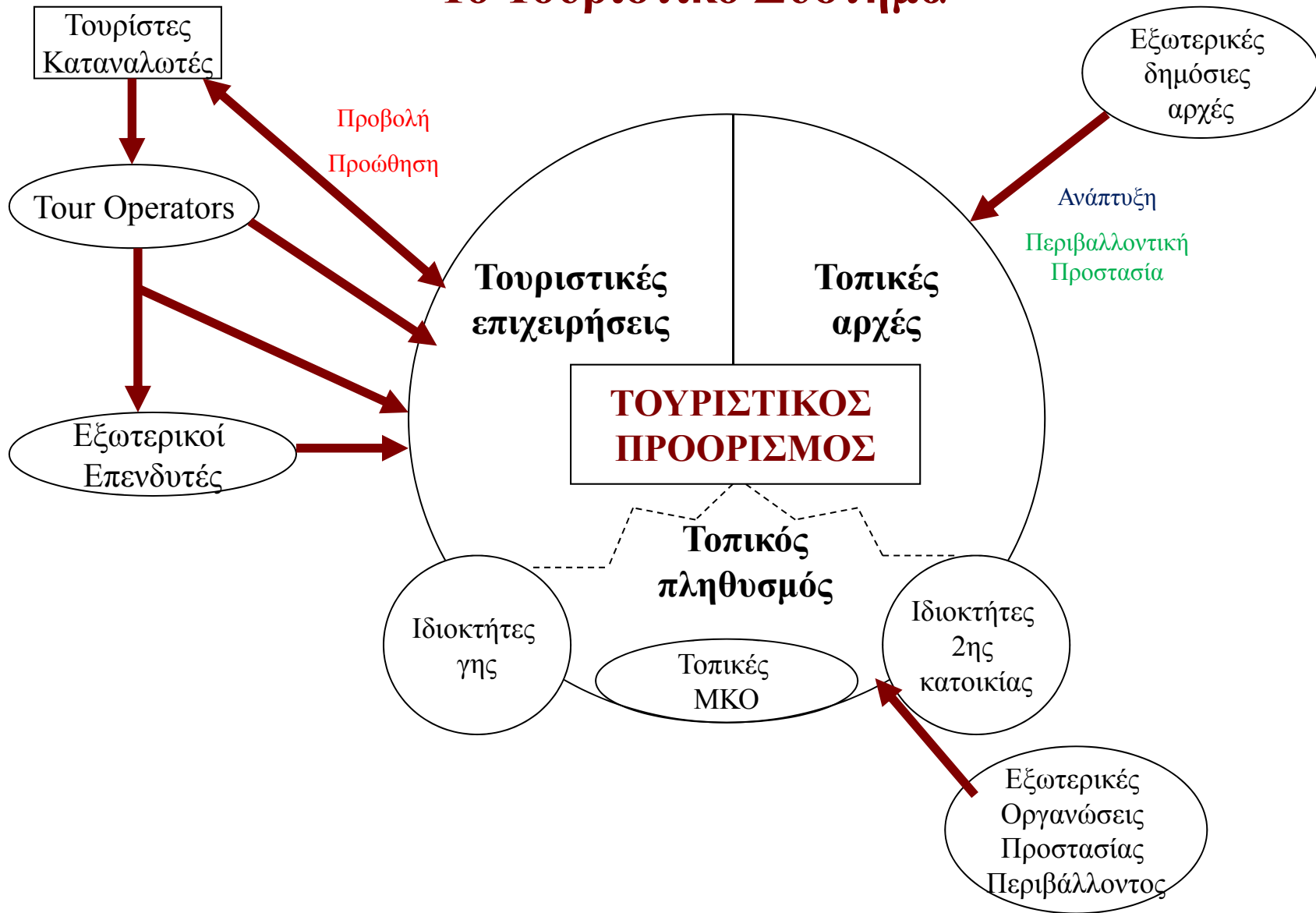
Ο τουρισμός εξαρτάται από την ελκυστική δύναμη των πρωταρχικών πόρων μιας περιοχής:

- Φυσικοί πόροι (κλίμα, φυσικό τοπίο, οικοσυστήματα),
- Πολιτιστικοί πόροι (αστική κληρονομιά, τέχνες, αρχαιολογικές αξίες, παραδόσεις, επιστημονικές αξίες, λαϊκές τέχνες και δευτερεύοντα πολιτισμικά πρότυπα),
- Κοινωνικοί πόροι (πιθανοί υπεύθυνοι ανάπτυξης τουρισμού με κοινωνικο-δημογραφικά γνωρίσματα και ικανότητες, οικονομικό κεφάλαιο, γνώσεις, υγεία -περιβάλλον - σύστημα διασφάλισης ιδιοκτησίας, ενδιαφέροντα της τοπικής κοινωνίας κ.λπ.).

Επιπλέον, οι τουριστικοί προορισμοί παρέχουν και δευτερεύοντες πόρους:

- Παροχές διανυκτέρευσης και διαμονής (ξενοδοχείο, πανδοχείο, κάμπινγκ, ξενώνας κ.ά.),
- Τομέας εστίασης (καφετερία, εστιατόρια, μπιστρό κ.ά.),
- Τομέας οργάνωσης ταξιδίων (γραφεία ταξιδίων, τουριστικοί πράκτορες κ.ά.),
- Τομέας μεταφορών (αεροπλάνο, πλοίο, τρένο, λεωφορείο, κ.ά.),
- Τομέας αναψυχής και διασκέδασης (τυχερά παιχνίδια, ντίσκο κ.ά.),
- Τομέας ενημέρωσης και πληροφόρησης (δίκτυο πληροφόρησης τουριστών),
- Συμπληρωματική υποδομή εγκαταστάσεων και υπηρεσιών.

Το Τουριστικό Σύστημα

Τουριστική Ανάπτυξη

Από το πρότυπο της **μεγέθυνσης** (αύξησης: αριθμού κλινών, τουριστών, δαπάνης, ΑΕΠ κτλ.), η Τουριστική Ανάπτυξη πέρασε διαχρονικά στη **βιωσιμότητα**: βελτίωση της συνολικής ευημερίας του προορισμού και την εξασφάλιση των προοπτικών μιας θετικής αναπτυξιακής εξέλιξης.

Στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης είναι η ισορροπία μεταξύ:

οικονομικής αποτελεσματικότητας, δηλαδή μεγιστοποίησης της παραγωγής και της οικονομικής ευημερίας με τους διαθέσιμους πόρους και τεχνολογία,

κοινωνικής δικαιοσύνης, ενδογενεακής και διαγενεακής ισότητας & διάχυσης των ωφελειών της ανάπτυξης σε όλες τις κοινωνικές ομάδες,

περιβαλλοντικής διατήρησης, προστασία των περιβαλλοντικών λειτουργιών και πόρων από την υποβάθμιση και εξάντλησή τους.

Πυλώνες Βιώσιμης Ανάπτυξης

Οικονομική Αποτελεσματικότητα

ΑΕΠ

Εξαγωγικοί/Ανταγωνιστικοί
Τομείς

Αποφυγή μονοκαλλιέργειας

Κοινωνική Δικαιοσύνη

Πληθυσμιακή εξέλιξη

Ενεργός Πληθυσμός

Γήρανση

Ανεργία

Εισόδημα

Κατανομή Εισοδήματος

Προσδόκιμο ζωής

Περιβαλλοντική Διατήρηση

Θάλασσα

Πόσιμο Νερό

Εδαφος

Βιοποικιλότητα

Τοπίο

Ατμόσφαιρα

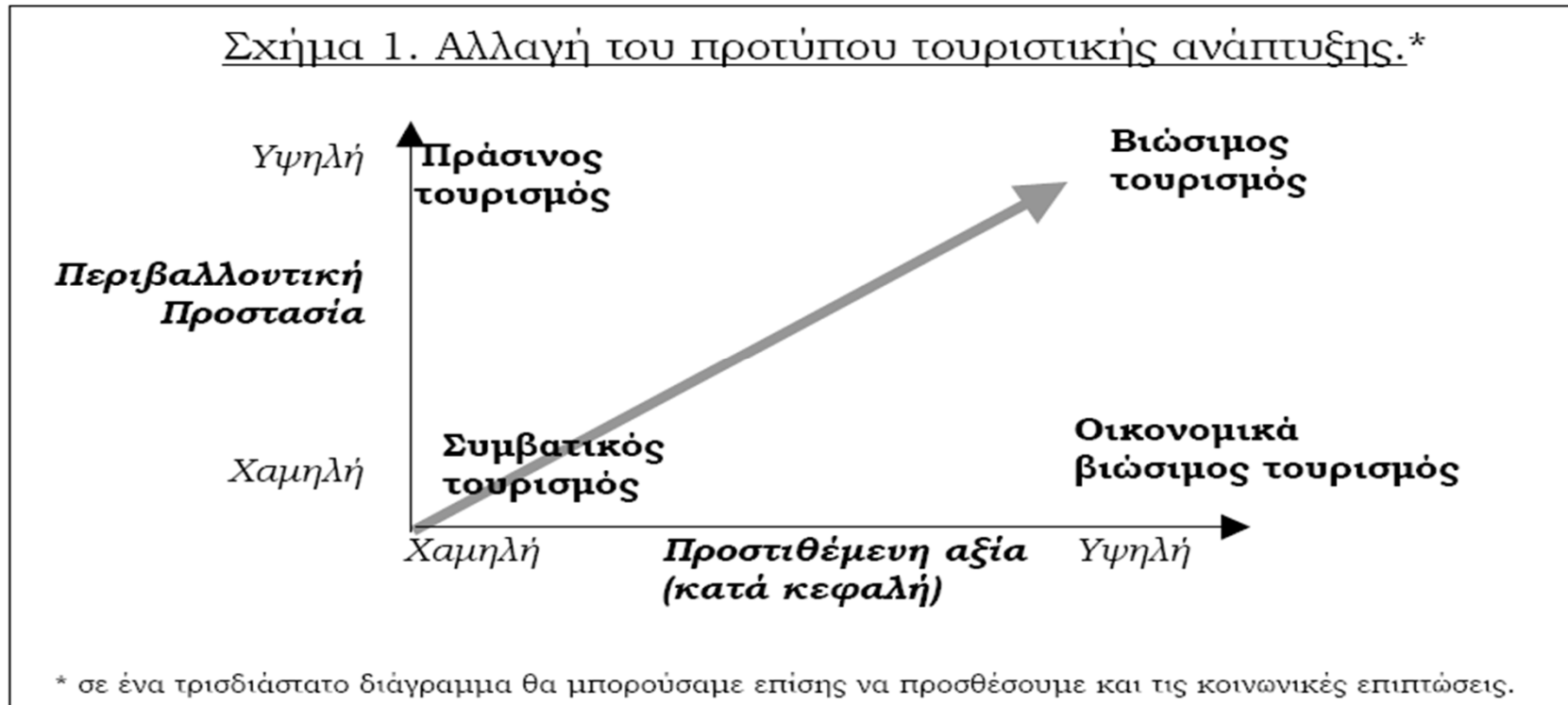
Ποιότητα Αστικού
Περιβάλλοντος

Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη & Βιώσιμος Τουρισμός

Ως **Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη** ορίζεται « η διαδικασία διαχείρισης των πόρων κατά τρόπο που να ικανοποιεί τις ανάγκες των τουριστών και των περιοχών υποδοχής στο παρόν, ενώ διασφαλίζει τις ίδιες ευκαιρίες και για το μέλλον. Παράλληλα, ικανοποιούνται οι οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες της τουριστικής ανάπτυξης, χωρίς να αλλοιώνονται/επιβαρύνονται η πολιτιστική ακεραιότητα, οι σημαντικές οικολογικές διαδικασίες, η βιολογική ποικιλότητα και τα συστήματα υποστήριξης ζωής του προορισμού υποδοχής» (WTO, 2012).

Ως **Βιώσιμος Τουρισμός** ορίζεται «ο τουρισμός που λαμβάνει υπόψη του πλήρως τις τρέχουσες και μελλοντικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές/αισθητικές επιπτώσεις του, καλύπτοντας ταυτόχρονα τις ανάγκες των επισκεπτών, της βιομηχανίας, του περιβάλλοντος και των κοινοτήτων υποδοχής» (WTO, 2004).

Βιώσιμος Τουρισμός

Από το συμβατικό (χωρίς να λαμβάνει υπόψη την περιβαλλοντική διάσταση) στο βιώσιμο τουρισμό: **μια διαρκής πορεία βελτίωσης των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιδόσεων.**

Παράγοντες Τουριστικής Προσφοράς

- Τουριστικοί πόροι (π.χ. μικρή, μεγάλη ποικιλία πόρων ως θέλγητρα τουριστών και βαθμός αξιοποίησης-επισκεψιμότητα μουσείων και μνημείων, πρόσβαση σε οργανωμένες παραλίες),
- Βαθμός ιδιοτυπίας (μοναδικότητα-σημαντικότητα πόρου, διαφοροποίηση προϊόντος),
- Τουριστικές υποδομές (π.χ. συνεδριακά κέντρα, μαρίνες, γήπεδα γκολφ),
- Τύπος μονάδων (ανάλογα με το μέγεθος και το χαρακτήρα),
- Δραστηριότητες/ εμπλουτισμός προϊόντος (π.χ. μαθήματα ελληνικών, φεστιβάλ γεύσεων, ιππασία),
- Διαχείριση προορισμού,
- Κατάρτιση εργαζομένων (π.χ. για τα ειδικά προϊόντα).

Παράγοντες Τουριστικής Ζήτησης

- Κίνητρο μετακίνησης (π.χ. 3S-BW, προσκυνηματικός, συνεδριακός),
- Εισόδημα τουριστών,
- Χρονική περίοδος ταξιδιού (εντός/ εκτός τουριστικής περιόδου),
- Είδος καταλύματος που χρησιμοποιήθηκε (π.χ. ξενοδοχείο, ενοικ. δωμάτιο, τουρ. κατοικία, camping),
- Τοπικά μέσα μεταφοράς (π.χ. ενοικ. αυτοκίνητο, πούλμαν),
- Διάρκεια παραμονής,
- Δραστηριότητες (π.χ. καταδύσεις, ιππασία, ποδηλασία).

Παράγοντες Οργάνωσης Τουριστικής Αγοράς

- Βαθμός δραστηριοποίησης φορέα,
- Πληροφοριακό υλικό (έντυπο, ηλεκτρονικό, γραφείο πληροφοριών, σύστημα κρατήσεων),
- Συμμετοχή σε εκθέσεις (αριθμός συμμετοχών, είδος εκθέσεων εσωτερικού, εξωτερικού),
- Λοιπές Δαπάνες προώθησης (ΜΜΕ)
- Τρόπος μεταφοράς (μέγεθος ομάδων, μεμονωμένοι, charter),
- Είδος συμβολαίων (π.χ. guarantee, allotment, business, μεμονωμένοι),
- Είδος παροχών (π.χ. AI, FB, HB, BB, SC).

Βιώσιμος Τουριστικός Σχεδιασμός

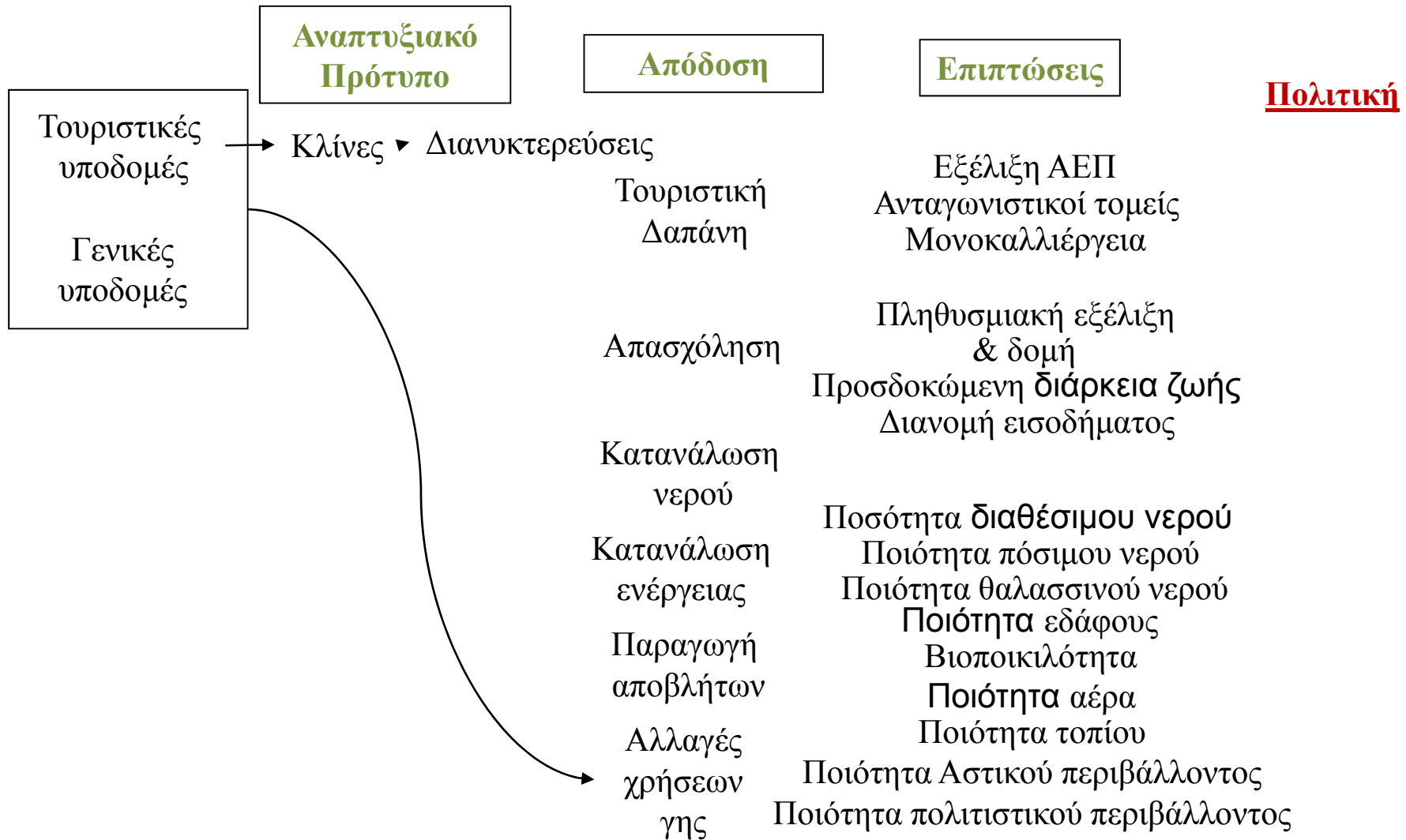
Διάκριση μεταξύ:

- Άμεσης (κατά κεφαλήν) Απόδοσης και (συνολικού) αποτελέσματος της Τουριστικής δραστηριότητας: οικονομική, δημογραφική/κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση, και
- Συνολικών (άμεσων, έμμεσων και παράγωγων) **Επιπτώσεων** της Τουριστικής δραστηριότητας στην περιοχή υποδοχής: οικονομικές, πολιτιστικές, δημογραφικές, κοινωνικά/καταναλωτικά πρότυπα, περιβαλλοντικές που επηρεάζουν την ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα του προορισμού.

Η απόδοση και οι επιπτώσεις επηρεάζονται από διαφορετικούς παράγοντες και μετρώνται με διαφορετικό τρόπο (μεταβλητές/ δείκτες).

Προκειμένου ο σχεδιασμός να είναι αποτελεσματικός, απαιτείται η αυτόνομη εκτίμηση της απόδοσης και των επιπτώσεων του τουρισμού σε μία περιοχή.

Βιώσιμος Τουριστικός Σχεδιασμός

Οικονομική Απόδοση

Η **τουριστική δαπάνη** (κατά κεφαλή ανά διανυκτέρευση) αποτελεί τον κύριο δείκτη Οικονομικής Απόδοσης του τουρισμού. Αφορά στην καταναλωτική δαπάνη που γίνεται από τους τουρίστες για την αγορά των τουριστικών υπηρεσιών που συνθέτουν το «τουριστικό προϊόν» που επιλέγουν να καταναλώσουν, όπως:

- **κατάλυμα:** ξενοδοχεία, εν. δωμάτια, κατοικίες, camping,
- **εστίαση:** εστιατόρια,
- **αναψυχή:** μπαρ, θεάματα, σπορ,
- **αγορές:** επιχειρήσεις τουριστικών ειδών, λιανικού εμπορίου,
- **μετακίνηση:** γραφεία ταξιδιών, ενοικιάσεις αυτοκινήτων, εκδρομές,
- **λοιπά έξοδα:** τραπεζικές εργασίες, επικοινωνίες,
- **λοιπές δραστηριότητες:** καταδύσεις, οικο-ξεναγήσεις, συνεδριακές υπηρεσίες, υπηρεσίες skipper κτλ.

Κοινωνική Απόδοση

Άμεση απασχόληση: εργαζόμενοι στα καταλύματα, τα μεταφορικά μέσα, τα εστιατόρια, τα κέντρα αναψυχής, τη διοίκηση του τουρισμού, την τουριστική εκπαίδευση, τα καταστήματα λαϊκής τέχνης, τα γραφεία ταξιδίων, τα γραφεία ξεναγών κλπ.

Τρόπος μέτρησης

- Ποσοτικά: αριθμός απασχολούμενων
- Ποιοτικά: επίπεδο εκπαίδευσης, φύλο, διάρκεια απασχόλησης, εντοπιότητα
- Δείκτες: απασχόληση/κλίνη

- Απογραφές πληθυσμού και επιχειρήσεων
- Πρωτογενή έρευνα (ερωτηματολόγια σε επιχειρήσεις)

Περιβαλλοντικές Πιέσεις του Τουρισμού

Οι περιβαλλοντικές πιέσεις εξαρτώνται από:

- τα χαρακτηριστικά της περιοχής υποδοχής,
- το είδος τουρισμού που αναπτύσσεται,
- την ένταση τουριστικής πίεσης.

Διακρίνονται σε:

- **Μόνιμες** (υποδομές, αλλαγές χρήσεων γης, αλλοιώσεις τοπίου, αλλαγή μικροκλίματος, φθορά / υποβάθμιση πολιτιστικών πόρων, καταστροφή φυσικών πόρων.
- **Περιοδικές/Λειτουργικές** (εξαρτώνται από την τουριστική πίεση) μεταφορές, απόβλητα, χρήση νερού, υποβάθμιση φυσικών πόρων, αισθητική ρύπανση – μοναδιαίες επιβαρύνσεις.

Περιβαλλοντική Απόδοση

Η περιβαλλοντική απόδοση του τουρισμού μετράται με:

- Κατανάλωση νερού (συνολική, ανά διανυκτέρευση),
- Κατανάλωση ενέργειας,
- Παραγωγή υγρών αποβλήτων,
- Παραγωγή στερεών αποβλήτων,
- Παραγωγή αέριων ρύπων,
- Ηχορύπανση,
- Χρήση γης - Αλλαγές χρήσεων γης.

Επιπτώσεις Τουριστικής Δραστηριότητας

Με βάση τη βιβλιογραφία η τουριστική δραστηριότητα επηρεάζει:

- την αναπτυξιακή στρατηγική της χώρας,
- τα βασικά οικονομικά μεγέθη όπως την κατανάλωση, τις επενδύσεις, τους φόρους και τις κρατικές δαπάνες, την απασχόληση και τα εισοδήματα κλπ.,
- τις διεθνείς συναλλαγές της χώρας, ως σημαντικός παράγοντας συναλλαγματικών εισροών αλλά και εκροών (ισοζύγιο πληρωμών),
- τις εισαγωγές για κάλυψη νέων αναγκών και την αλλαγή του καταναλωτικού προτύπου που προκαλεί η αναδιανομή εισοδημάτων,
- τη δομή της οικονομίας με την αύξηση της ζήτησης σε άλλους κλάδους αλλά και με την περιθωριοποίηση δραστηριοτήτων που δεν είναι πλέον ανταγωνιστικές,
- τις τιμές - πληθωρισμό (π.χ. στη γη, στα προϊόντα) εξ αιτίας της αύξησης της ζήτησης,
- τις ανάγκες για υποδομές γενικού χαρακτήρα που εξυπηρετούν τις ανάγκες των τουριστών και των τουριστικών επιχειρήσεων,
- την ανάπτυξη των περιφερειών μιας χώρας.

Οικονομικές Επιπτώσεις

Οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού διακρίνονται σε:

- **Άμεσες:** έσοδα που δημιουργεί η τουριστική δαπάνη στους άμεσα επηρεαζόμενους παραγωγικούς κλάδους π.χ. καταλύματα, εστιατόρια, μεταφορές κλπ
- **Έμμεσες:** έσοδα που δημιουργούνται για την ικανοποίηση της τουριστικής δαπάνης από τις δαπάνες των παραπάνω κλάδων π.χ. ζήτηση για τρόφιμα, καύσιμα, νερό, κατασκευές και άλλες επενδύσεις, κλπ
- **Παράγωγες:** έσοδα που δημιουργούν η κατανάλωση των εισοδημάτων που δημιουργεί ο τουρισμός (την προστιθέμενη αξία που μένει τοπικά) π.χ. κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών από εργαζόμενους σε ξενοδοχεία κλπ

Κοινωνικο-δημογραφικές Επιπτώσεις

Συμβολή του τουρισμού στην κοινωνική δικαιοσύνη (equity) μέσω της:

- Μεταβολής (αύξησης;) πληθυσμού,
- Εξέλιξης της φυσικής κίνησης. Εξέλιξη πυραμίδας ηλικιών,
- Εξέλιξης ενεργού πληθυσμού – % ανέργων,
- Εξέλιξης ποσοστού ενεργών γυναικών & νέων,
- Επίπεδο εκπαίδευσης και δεξιοτήτων,
- Αλλαγής επαγγέλματος και θέσης στην εργασία,
- Προσέλκυσης μεταναστών (σε περίπτωση έντονης τουριστικής ανάπτυξης και έλλειψης τοπικού εργατικού δυναμικού),
- Εξέλιξης του κατά κεφαλή εισοδήματος και της κατανομής εισοδήματος,
- Εξέλιξης (Βελτίωσης;) Προσδόκιμου ζωής.

Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις

Πως επηρεάζει ο τουρισμός την περιβαλλοντική κατάσταση ενός προορισμού;

- Ποσότητα και ποιότητα πόσιμου νερού,
- Ποιότητα θαλάσσιου νερού,
- Ποιότητα αέρα,
- Ποιότητα εδάφους,
- Βιοποικιλότητα,
- Ποιότητα Τοπίου,
- Ποιότητα αστικού περιβάλλοντος .

Το περιβάλλον (σε σχέση με την ανάπτυξη) εξετάζεται:

- ως κόστος,
- ως πηγή πλούτου (παράγοντας ανάπτυξης),
- ως στοιχείο της ποιότητας ζωής.

Η συμβολή του τουρισμού εκτιμάται ως συμμετοχή στο σύνολο της περιβαλλοντικής πίεσης που δέχεται ο προορισμός (κυρίως όσον αφορά στην κατανάλωση πόρων και στην παραγωγή αποβλήτων).

Χάραξη Βιώσιμων Τουριστικών Πολιτικών

Ο τουρισμός ως μέσο περιφερειακής ανάπτυξης πρέπει να εκπληρώνει τους εξής στόχους:

- Υποστήριξη της τοπικής οικονομίας (εξαγωγές - νέα ζήτηση στον ανταγωνιστικό τομέα), δημιουργία εισοδήματος, απασχόλησης.
- Συμβολή στη δημιουργία υποδομών (ιδιαίτερα μεταφορικών που βελτιώνουν την προσπελασιμότητα) – εξωτερικές οικονομίες, βελτίωση ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.
- Συμβολή στη διατήρηση ή ανάπτυξη νέων υπηρεσιών προς τους μόνιμους κατοίκους και τις τοπικές επιχειρήσεις.
- Συμβολή στην παροχή υπηρεσιών πολιτισμού και αναψυχής στους κατοίκους.
- Συμβολή στη διατήρηση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος ως στοιχείο του τουριστικού προϊόντος.

Χάραξη Βιώσιμων Τουριστικών Πολιτικών

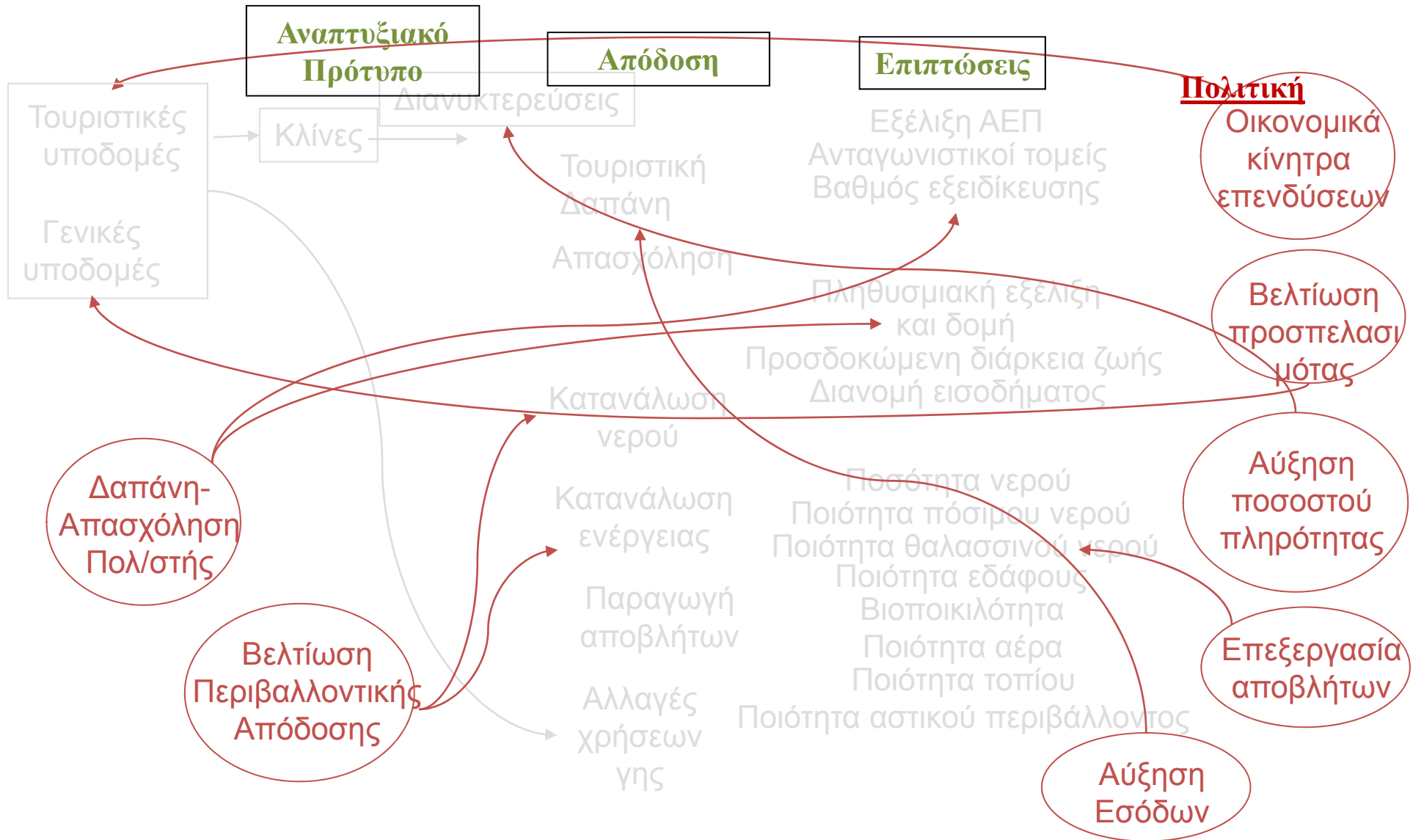
Ο τουρισμός θα πρέπει να συμβάλλει:

- Στην ανακοπή – αντιστροφή της φθίνουσας οικονομικής και δημογραφικής πορείας των περιφερειακών / προβληματικών / μειονεκτικών περιοχών (ιδιαίτέρως νησιωτικών).
- Στην αύξηση του ΑΕΠ μέσα από την ενίσχυση των κλάδων – δραστηριοτήτων που συνθέτουν το τουριστικό προϊόν (ξενοδοχεία, εστιατόρια, αναψυχή, τουριστικά γραφεία, εμπόριο κλπ) – άμεσες επιπτώσεις + τοπικές υποστηρικτικές δραστηριότητες (πχ. κατασκευές, λοιπό εμπόριο)– έμμεσες & παράγωγες επιπτώσεις.
- Στην αύξηση της απασχόλησης, βελτίωση της πληθυσμιακής σύνθεσης (αποτροπή εξόδου, θετικό μεταναστευτικό ρεύμα, αύξηση πληθυσμού νεαρής ηλικίας).
- Στην διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας του φυσικού/πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος της περιοχής υποδοχής.

Βιώσιμος Τουριστικός Σχεδιασμός

Βιώσιμος Τουριστικός Σχεδιασμός

Ομάδα 2 <i>Μικρή Πόλη με Κληρονομιά</i>	Ομάδα 3 <i>Μικρή Πόλη με Κληρονομιά και Τέχνες</i>	Ομάδα 4 <i>Μεγάλες Πόλεις με Κληρονομιά και Τέχνες</i>	Ομάδα 5 <i>Μεγάλες Πόλεις με Κληρονομιά και Τέχνες και Πολιτιστικές Βιομηχανίες</i>	Ομάδα 6 <i>Μητροπόλεις με Κληρονομιά και Τέχνες και Πολιτιστικές Βιομηχανίες</i>
Αβίλα	Αβινιόν	Αθήνα	Άμστερνταμ	Βερολίνο
Βέρνη	Βασιλεία	Αμβέρσα	Βαρκελώνη	Κωνσταντινούπολη
Χαϊδελβέργη	Κρακοβία	Αμβούργο	Βρυξέλλες	Λονδίνο
Ντελφτ	Τάλιν	Βαρσοβία	Βουδαπέστη	Παρίσι
Οξφόρδη	Βενετία	Βουκουρέστι	Βιέννη	Ρώμη
Πίζα	Ζάγκρεμπ	Γλασκώβη	Δουβλίνο	
Μονακό	Γάνδη	Εδιμβούργο	Κοπεγχάγη	
Γιορκ	Μπαϊρόιτ	Ελσίνκι	Λισαβόνα	
Γρανάδα	Μπολόνια	Πόρτο	Λυόν	
Καντεμπούρι	Μπρατισλάβα	Πράγα	Μιλάνο	
Λουξεμβούργο	Φλωρεντία	Ρίγα	Νάπολι	
Λευκωσία	Μπριζ	Ρότερνταμ	Στοκχόλμη	
Μπάμπεργκ	Σόφια	Σεβίλλη		

Πίνακας: Κατηγοριοποίηση ευρωπαϊκών πόλεων (Πηγή: WTO, ETC, 2005:5)

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ - ΒΕΝΕΤΙΑ

- ❑ Βενετία - UNESCO
- ❑ Αρνητικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της τουριστικής ζήτησης
- ❑ Στρατηγικές Αντιμετώπισης

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ - ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ

- ❑ Η τουριστική Επιτυχία της Βαρκελώνης μετά του Ολυμπιακού Αγώνες του 1992
- ❑ Αρνητικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της τουριστικής ζήτησης
- ❑ Το Air BNB ως απειλή για τις κεντρικές περιοχές της πόλης
- ❑ Στρατηγικές

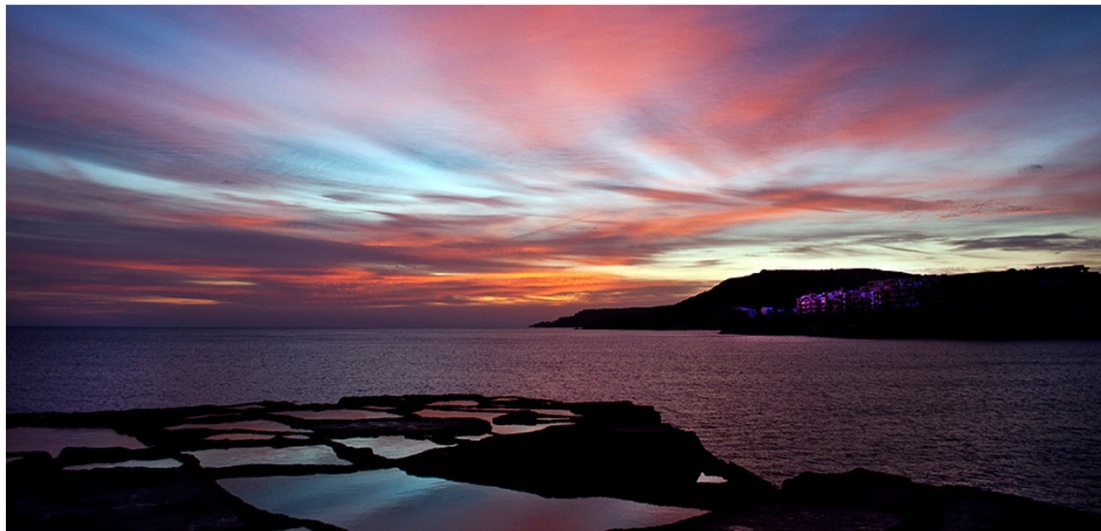
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ – ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ (2)

- ❑ Η περίπτωση του Parc Guel στη Βαρκελώνη
- ❑ Πρόσφατη θέσπιση εισιτηρίου και μέγιστου αριθμού επισκεπτών για λόγους προστασίας – το Parc Guel από δημόσιο πάρκο μετατρέπεται σε τουριστικό αξιοθέατο
- ❑ Επιπτώσεις στην γειτονιά

ΠΕΡΙΤΩΣΗ GOZO - ΜΑΛΤΑ

- ❑ Το νησί του Gozo, μέσω της επωνυμίας «Eco-Gozo», το οποίο προβλέπεται να γίνει ένα οικολογικό νησί πρωτοπόρο, με την προώθηση ενός πιο πράσινου τρόπου ζωής. Η εικόνα αυτή προκύπτει από τα σημαντικά πλεονεκτήματα της περιοχής όσον αφορά στο κλίμα, τη γεωργία, την κουλτούρα της παραγωγής τροφίμων, τον ανερχόμενο τομέα του αγροτουρισμού (δείτε και <http://www.islandofgozo.org>) .

ΜΑΡΑΘΑΣΑ – ΚΥΠΡΟΣ

- ❑ Συγκριτικό πλεονέκτημα: φυσική κληρονομιά (δάση και υδάτινους πόρους)
- ❑ Βυζαντινή Πολιτιστική Κληρονομιά , η οποία περιλαμβάνει επτά εκκλησίες στη λίστα της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς
- ❑ Η σύνδεση της ήδη ενδυναμωμένης «πράσινης» ταυτότητας και της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής μπορεί να συνδεθεί πιο άμεσα με το τουριστικό προϊόν
- ❑ Οι παραδοσιακές αγροτικές εργασίες, οι οποίες αντιμετωπίζονται ως στοιχείο οπισθοδρόμησης, μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη τοπικών προϊόντων με άξονα την υγιεινή διατροφή και το κρασί.
- ❑ Το ελκυστικό φυσικό και δομημένο περιβάλλον, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη υποδομών μπορούν να αποτελέσουν ευκαιρία για την προσέλκυση δεύτερης κατοικίας ή ακόμα και κύριας κατοικίας

ΤΥΛΛΗΡΙΑ – ΚΥΠΡΟΣ

- Ιδιομορφία: Παρά το γεγονός ότι έχει μεγάλο μήκος ακτών δεν έχει αναπτυχθεί ο τουρισμός (η διάνοιξη του οδοφράγματος του Λιμνίτη έχει αλλάξει τα δεδομένα)
- Οι τρεις κοινότητες που βρίσκονται στο θαλάσσιο μέτωπο μπορούν να συνεργαστούν προς την ανάπτυξη μιας ενιαίας περιοχής με έμφαση στην αυθεντικότητα
- Οι πρώιμη αγροτική παραγωγή, τα υψηλής ποιότητας αγροτικά προϊόντα, έμφαση στις βιολογικές καλλιέργειες είναι σε θέση να υποβοηθήσουν τη στρατηγική branding και την ανάπτυξη ενός χαρακτηριστικού cluster ποιότητας
- Το τοπικό μικροκλίμα, τα τοπία και οι πολιτισμικοί πόροι μπορούν να υποστηρίξουν την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού

